

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№4/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 534 sahifa,
15-aprel, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woockyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.06.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan №C-5669245
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o’tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA

XXI asr tibbiyot atamashunosligi va unga ta'rif.....	12
Achilov Muzaffar Norquliyevich	
“4K” modeliga asoslangan ta’limda interaktiv metodlar va texnologiyalardan foydalanish usullari	15
Boltayeva Hulkar Mardonqul qizi	
Oliy ta’lim muassasalari kafedrası faoliyati samaradorligini oshirishda pedagogik risklarni boshqarish mexanizmi.....	18
Djalalov Baxromjan Begmurzayevich	
Kichik maktab yoshidagi o’quvchilarda liderlik sifatlarini shakllantirishning pedagogik aspektlari.....	24
Djumayeva Dildora Isroilovna	
Urma zarbli cholg’ular turlari va ularda ijro etish usullari	27
Egamkulov Oybek Altmishevich	
Umuminsoniy va diniy qadriyatlarni yoshlarimiz ongiga singdirishda dialektikaning roli	31
Ergasheva Guzal Maxkambayevna	
Bo’lg’usi tarbiyachilarda ijtimoiy intellektni shakllantirish zamon talabi.....	34
Ermatova Gulnoz Pirimovna	
Boshlang’ich ta’lim tarbiya fanida o’yin texnologilardan foydalanish metodikasi	37
Farsaxonova Dilafruz Rizaxonovna	
Boshlang’ich sinf o’quvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonining yo’nalishlari va usullari ...	41
Kulboyeva Dilnoza Abdug’ofurovna	
Kurash sport turiga qiziquvchi ayollarning motivatsiya va o’z-o’zini anglash darajasi	44
Mamaraimova Ra’no Usmanovna	
The Teaching of Oral Production in the FFL Classroom: Linguistic and Psychological Difficulties	48
Narzulloyeva Dilfuza Bahriddin qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini teatrlashtirilgan faoliyat asosida rivojlantirish	54
Nurmatova Iroda Toxtasinovna	
Maktabgacha ta’lim yo’nalishi talabalarida kasbiy kompetentlikni shakllantirishda pedagogik amaliyotning o’rni	56
Shamiyeva Manzura Fayzullayevna	
Globallashuv jarayonida o’quvchilarning aksiologik kompetensiyalarini shakllantirish.....	59
Siddikov Baxtiyor Saidkulovich	
4-sinf o’quvchilariga maqollar ma’nosini tushuntirish usullari	63
Suvonova Shohida Murodullo qizi	
Kasbiy rivojlanish soatlarining pedagogik va psixologik asoslari.....	69
Temirova Rushana Ravshan qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-hissiy ko’nikmalarni shakllantirish mazmuni	73
Teshabayeva Zamira Sobirovna, Abdulatipova Mehribon Qahramon qizi	
Boshlang’ich sinf tabiiy fan darslarida STEAM yondashuvi va xalqaro baholash dasturlari.....	76
Usmonova Zulfiya Ilxomovna	
Bo’lajak o’qituvchilarda konfliktologik kompetentlikning shaxs sifatlariga aloqadorligi	79
Muxammadiyeva Xadicha Karomatovna	
Русская документальная проза как отражение прошлого и настоящего общества	82
Дустова Ирода Шукрулло кизи	
Размышления о возникновении человеческих эмоций	86
Умарова Навбахор Шокировна, Зарипова Нигинабону Фахритдиновна	
Проблемы регулирования терминов в языкознании.....	89
Курбанова Гузаль Абдурахимовна	

Педагогические основы формирования интереса дошкольников к изучению иностранного языка в игровой среде.....	93
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Mexanika fanining rivojlanish tarixi.....	97
Esanov Nuriddin Qurbonovich	
Эффективность использования личностно-ориентированной технологии обучения в учебном процессе.....	100
Намозова Манзура Муродовна	
O'spirinlik davridagi depressiv holatlarni psixodiagnostika va psixokorreksiya qilish usullari	104
Bannayev Maxamadin Sotvoldiyevich	
Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirish metodikasi.....	109
Radjabova Gulnoza Bahromovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining madaniy xilma-xillikni inobatga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish usullari	113
Saffarova Mohidil Axmadovna	
Adabiy til va shevalar o'rtasidagi leksik tafovutlar: kelib chiqish sabablari va rivojlanish xususiyatlari	116
Qurbonova Asal O'tkirovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini CALP yondashuvi asosida o'qish savodxonligini oshirish	119
Ahmadjonova Mushtariy Bahodirjon qizi	
Kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishda bo'lajak mutaxassisning kasbiy kompetentligi	121
Artikova Nodira Shavkat qizi	
Yusuf Xos Hojibning axloqiy qarashlarini shakllanishining tarixiy-ijtimoiy omillari	125
Berdaliyeva S. D.	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy madaniyatini shakllantirish prinsiplari.....	128
Ibragimova Shaxnoza Tulqinovna	
Boshlang'ich sinflarga matematika o'qitish jarayonida ko'rgazmali qurollardan foydalanib dars samaradorligini oshirish	132
Mardonov Eshim Muratovich, Xushvaqtoy Ali Ashurovich, Narzullayeva Muxlisa Rustam qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-ijodiy faoliyatini takomillashtirish	135
Misirova Nodira Tovbayevna, Ergasheva Madina Qahramon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 6-7-yoshli bolalarni maktabga tayyorgarlik monitoringini tashkil etish....	139
Ortiqova Gulhayo Erkinboy qizi	
-ayotgan bo'lsa shaklining lisoniy xususiyati va uning o'zgarishi.....	142
Safarov Firuz Sulaymonovich	
Sharq mutafakkirlarining pedagogik ta'limotlari va qarashlarida tarbiyaning ma'naviy, axloqiy negizlari	145
Xalilov Farhod Furqat o'g'li, Ibodullayeva Dildora Shukrulla qizi	
Anvar Obidjon ijodining tadrijiy takomiliga doir mulohazalar	148
Mamatalimov Zafar Mamaraimovich	
Patologik fiziologiya fanini o'qitishda it texnologiyalarining o'rni.....	152
Abdirashidova Gulnoza Ablakulovna, Mavlyanova Umida Nematovna, Sobirova Ra'no Tulqin qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning kognitiv kompetentligini rivojlantirishda motivatsion yondashuvning o'ziga xos jihatlari.....	156
Abdumanopov Muhammadsodiq Muhammadyusuf o'g'li	
The Role of Mass Media as a Tool in Teaching English Vocabulary to Young Learners	159
Dadaxonova Dilnavoz Zafarjon kizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim va tarbiya jarayonlarida bolalarning refleksiv faoliyatini rivojlantirish.....	164
Dilorom Xomidova	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari tarbiyasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etish metodikasi	169
Fayziyeva Madinabonu Sohijon qizi	
O'zbek yosh oilalarida nikohning dastlabki yillarida oilaviy nizolarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	173
Hakimova Nargiza Djavlievna	

Tarbiyalanuvchilarni nutq madaniyatiga o'rgatishda tarbiyachi nutqi va unga qo'yiladigan talablar	176
<i>Kazieva Turg'unoy Tursunboevna, Abdullayeva Kamola Erkin qizi</i>	
Ikki tilli o'quv lug'atlari tuzishning lingvodidaktik asoslari (ingliz va o'zbek tillari negizida yaratilgan ikki tilli lug'atlar misolida)	179
<i>Oqboyeva Zulfiya Bobonazarovna</i>	
Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi	183
<i>Saidova Mohinur Jonpo'latovna, Bo'ronova Nigora Umar qizi</i>	
Modern Opportunities for the Integration of Technologies Into the Media and their Role in Improving the Efficiency of the Media.....	187
<i>Salim Doniyorov</i>	
Chizma geometriya va muhandislik grafikasi darslarida talabalarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmasini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish	192
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Теории и модели выбора брачного партнера	197
<i>Абдумуталова Мадина Абдумалик кизи</i>	
Maktabgacha ta'lim muassalarida outsorsingdan foydalanish masalalari	203
<i>Kasimova Gulyar Axmatovna</i>	
Arxitektura fanlarini o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari	209
<i>Astanov Tolib Muxtarovich</i>	
Talabalarda tadqiqotchilik qobiliyatlari	212
<i>Saidakbarova Nigora</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	216
<i>Tuxliyev Muslim Sherzod o'g'li</i>	
Искусственный интеллект в смешанном обучении	220
<i>Хикматов Нодир Назимджанович</i>	
The Literary Translation in English and its Linguistic Issues	224
<i>Ravshanova Ziyoda Qahramon qizi, Egamberdiyev Javlonbek Saynabi o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning bilim darajasini oshirishda ilg'or xalqaro pedagogik tajribalarni integratsiyalash: zamonaviy yondashuvlar, metodologiyalar va samaradorlik tahlili	229
<i>G'afurov Mirzo Ulug'bek Majidovich</i>	
Leksikologiya va uning nazariy asoslari	232
<i>G'anibayeva Bayyan Sharipbay qizi</i>	
Olimpiya ta'limini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish.....	236
<i>Qodirov Jurabek Mamatsimonovich</i>	
Turizmga ta'limni samarali tashkil etishning pedagogik shartlari.....	239
<i>Normurodova Zebo Eshmaxmatovna</i>	
Autizmning kelib chiqish sabablari va Rett sindromi.....	243
<i>Xakimova Zulhumor Xakimovna</i>	
Talabalarda akmeologik pozitsiyani rivojlantirishning dolzarb masalalari	246
<i>Xaitov Abdukosim Abdulakim o'g'li</i>	
Tibbiy ta'lim talabalarini ommaviy sport sog'lomlashtirish jarayoniga tayyorlashda tabaqalashtirilgan jismoniy ta'lim texnologiyasi va shart-sharoitlari.....	250
<i>Arabboyev Hurshid</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi.....	255
<i>Eshonqulova Kamola Ibrohimovna</i>	
Virusli infeksiyalar zamonaviy diagnostikasi va davolash usullarining biologik asoslari.....	259
<i>Kaxorova Karomatxon Sovronbayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar tafakkuri, mantiqiy fikrlarini rivojlantirishda pedagogik o'yinlarning ahamiyati	262
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	

Buyuk ajdodlarimiz merosini o'rganish orqali bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik kasbga ijodiy munosabatini tarbiyalash	265
<i>Nishonova Shohista Boymatovna</i>	
Pedagogik jamoani rivojlantirish va motivatsiyalashning zamonaviy strategiyalari	268
<i>Pardayeva Yulduz Muradullayevna</i>	
15-16 yoshli voleybolchi qizlarning jismoniy rivojlanishining yoshga bog'liq xususiyatlari	272
<i>Po'latova Shahnoza Ikrom qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida informatika fanini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	276
<i>Raxmonov Baxtiyor Azzamovich</i>	
Ingliz tili darslarida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'quvchilarning til ko'nikmalariga ta'siri	279
<i>Shoisayeva Dilxumora Shojalil qizi</i>	
Abu Ali ibn Sinoning matematika fanida qoldirgan merosi	283
<i>Toshboyeva Nargiza Yo'ldashevna, Tursunova Nigora Ulug'bek qizi</i>	
Aksiologik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	286
<i>Yo'ldoshev Farhodjon Baxtiyor o'g'li</i>	
Научные основы формирования навыков сотрудничества у детей дошкольного возраста посредством квест-игр	290
<i>Джамилова Наргиза Нуритдиновна, Мухаммадиева Фарангиз</i>	
Теоретические основы формирования международной компетенции обучающихся	294
<i>Миркомилова Шахзода Асрор кизи</i>	
Boshlang'ich sinflar matematika darslarida kombinatorikaga oid masalalar	300
<i>Roziqova Farizoda Ruyiddin qizi, Berdiyev Bahodir Ravshanovich</i>	
pedagogik kompetentlikning ilmiy-nazariy asoslari	305
<i>Eshbekova Dilnoza Ibraimovna</i>	
Murakkab sintaktik qurilmalar va ularning matndagi paradigmatic o'rni	308
<i>Turdiyeva Nilufar Anvarovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish	311
<i>Panjiyeva Shahlo Zulfikar qizi</i>	
Kichik maktab yoshidagi zaif eshituvchi o'quvchilarning dialogik nutqining xususiyatlari	314
<i>Qodirova Mahzuna Shamshidin qizi</i>	
Chizma geometriya va muhandislik grafikasi fanidan talabalar mustaqil o'rganish jarayoni	320
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
A System of Exercises Aimed at Developing Linguocognitive Competence in Future Psychologists	324
<i>Allamuratov Gafur Ashurovich</i>	
Boshlang'ich 4-sinf o'quvchilarini sinfdan tashqari mashg'ulotlarda jismoniy qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirish omillari – natijalar misolida	327
<i>Asqarov Ahliddin Alisher o'g'li</i>	
Nutqi to'liq rivojlanmagan bolalarning monologik nutqini o'rganishning ilmiy asoslari	332
<i>Egamberdiyeva Shahnoza Akbar qizi</i>	
Tog'ay Murod asarlarida umuminsoniy va milliy qadriyatlar talqini	335
<i>G'aybullayev Boburmirzo</i>	
Maktabgacha yoshdagi nutq nuqsoniga ega bolalar bilan korreksion ish tamoyillari	338
<i>Ikramova Dilafuz Furqat qizi</i>	
Rahbarlik personaliga kadrlar tayyorlab berishning psixologik omillari	341
<i>Karimjanova Yoqutxon Urinbaevna</i>	
Integration of Modern Technologies in Teaching English	344
<i>Dautova Makhbuba Normamatovna</i>	
Effective Teaching Methods for Enhancing Topic Vocabulary Acquisition in School Learners	347
<i>Absamadova Munira Isroilovna</i>	

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar tafakkuri, mantiqiy fikrlarini rivojlantirishda pedagogik o'yinlarning ahamiyati	352
Mutalova Dilnoza Abdurashidovna	
Bo'lajak harbiy ta'lim o'qituvchilarini o'qitishda ta'lim texnologiyalarini qo'llashning nazariy asoslari.....	355
Xolmonov Mansur Narzulloyevich	
Imperativ algoritmik tafakkurni rivojlantirishning kognitiv xususiyatlari	358
Xushvaqto'v Umar Norqobilovich	
Perefrazalarni o'rganish jarayonidagi ilmiy yondashuvlar va ularning xususiyatlari	363
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Интеграция русского языка в экономическое образование: значение и перспективы	366
Адилова Солиа Адиловна, Нуридинов Бехруз Акбар угли	
Ta'lim jarayonida interfaol ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	369
Abdullayeva Zilola Baxtiyor qizi	
Hikoya matni ustida ishlashda PIRLS topshiriqlaridan foydalanish	372
Bayzakova Malika Abdukayumovna	
Fanlararo aloqadorlik asosida maktab fizika kursini o'qitish jarayoni	376
Boyutrayeva Gulbahor Kamoliddin qizi	
Janubiy Koreya ta'lim tizimidagi yutuqlarini o'rganish va ularning yutuqli tajribalarini O'zbekistonda tatbiq qilish.....	380
Nosirova Shaxrizoda Akram qizi	
Sharq allomalarining qarashlarida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirish masalalari.....	384
Otaboboyeva Umida Ilhomovna	
Developing English Writing Skills Through Technology and Self-Regulation in Differentiated Instruction in Uzbekistan	388
Selimova Gulsana	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini estetik tarbiyalashning mavjud holati	393
Temirova Matluba Karim qizi	
Ona tili fanini o'qitishda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonlarini loyihalashtirish.....	397
Taylakova Dilnoza Norbekovna	
badiiy diskurs va badiiy matn dixotomiyasi.....	400
Ubaydullayeva Dilafruz Fazliddinovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishida fonetik mashqlarning o'rni	403
Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li	
Методологические подходы к развитию творческого интеллекта у студентов педагогических специальностей	407
Анварова Хуснора Давронбек кизи	
Международный опыт подготовки педагогических кадров	410
Исманова Гульнора Гафуровна	
Yo'lovchi transport vositalari haydovchilarining professional yutuqlarida shaxsiy fazilatlarining ta'siri.....	416
Bazarov Naufal Kaxramonovich	
Boshlang'ich ta'limda badiiy asarlarni o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari	419
Abdullayeva Feruza Nurillayevna	
The Importance of Book Trailer Technology in the Educational Process	422
K. A. Mamatkulova, Munisa Khodjayeva	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda badiiy-estetik tarbiyani rivojlantirishning pedagogik tajriba-sinov ishlarini tashkil etish.....	425
Umarova Gulshod Abdujabbarovna	
Kulolchilik san'atining bosqichlari va bezak uslublarining zamonaviy rivoji	431
Mannonova Maftuna Shukrillo qizi	
Yoshlarda faol fuqarolikni shakllantirishning tuzilmaviy-protsessual modeli.....	434
Xabibulla Muratov Abduqodirovich	

Yoshlarda faol fuqarolikni shakllantirishning tuzilmaviy-protsessual modeli	434
<i>Xabibulla Muratov Abduqodirovich</i>	
Jismoniy tarbiya o'qituvchilarining pedagogik mahoratini takomillashtirish omillari	440
<i>Abdumannotov Abdumajid Matayevich</i>	
O'qituvchilarda innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun yangi motivatsion yondashuvlar	443
<i>Egamberdiyev Farxod Botirovich</i>	
Bolalarda xotira va diqqatni rivojlantirish	447
<i>Fayziyeva Nodira Sobirovna, Turobova Munira Tolibjon qizi</i>	
Kichik maktab yoshidagi bolalarda qo'rquv holatining psixologik xususiyatlari	451
<i>Gaziyeva Nigora Shamsiddinovna, Gazibekova Gulvza Ergashevna</i>	
O'zbekistonning janubiy tumanlarida o'suvchi sholi parazit nematodalar mavzusida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyasini rivojlantirish	455
<i>Haydarova Pardaxol Boboqulovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida PIRLS topshiriqlarining ahamiyati	459
<i>Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna, Toshpo'latova Ruxshona Alisher qizi</i>	
Talabalarda fonetik ko'nikmalarni shakllantirishning didaktik ta'minotini takomillashtirish (nemis tili misolida)	462
<i>Kiyamova Maxbuba Sultanovna</i>	
Loyiha faoliyati talabalarning kognitiv faolligini oshirish vositasi sifatida	466
<i>Otebergenov Jetkerbay Sakbergenovich</i>	
Bolaning axloqiy intellektini shakllantirishda otaning roli	470
<i>Qayimova Maftuna Tursunovna</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida lingvistik mashqlarning o'rni va ahamiyati	474
<i>Shodiyeva Mehribon Amin qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda mental arifmetikaning o'rni	477
<i>Sulaymonova Nigora Olimjon qizi</i>	
Yuguruvchilarning yillik tayyorgarlik jarayonlarini tashkil etishning pedagogik asoslari	481
<i>Tagayev R. M.</i>	
Boshlang'ich sinflarda mantiqiy masalalarni o'rgatishdagi yangi yondashuvlar va metodlar	487
<i>Tursunova Nigora Ulug'bek qizi, Xoshimova Husnidabonu Nozimjon qizi</i>	
Ingliz tilini o'rgatishda interaktiv o'qitish texnologiyalarini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	492
<i>Yuldasheva Umidaxon Maxmudovna</i>	
Muammolarni hal qilishda qo'llaniladigan usullar	495
<i>Abdullayeva Saodat Mengbayevna</i>	
Подходы изучения криминогенного климата в обществе и его социально-психологические аспекты	498
<i>Абдуллажанова Дилнозахон Султанбековна</i>	
Jinsiy identifikatsiya masalalarini o'rganishda gender farqlar	502
<i>Murodov Mashrab Yoqub o'g'li</i>	
Raqamli texnologiyalarning boshlang'ich ta'lim tizimidagi afzalliklari	505
<i>Husenova Aziza Sharipovna, Mardonova Ismigul Dilshod qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutq va fikrlash faoliyatini rivojlantirish texnologiyalari	509
<i>Mamadaliyeva Nilufar Bahodirovna</i>	
"Nafas olish sistemasi" mavzusi bo'yicha o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini nostandart topshiriqlar orqali baholash	513
<i>Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li, Jalilov Doston Komil o'g'li</i>	
Iqtidorli bolalar bilan ishlashda individuallashtirilgan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	519
<i>Norbutayeva Muxabbat Rustam qizi</i>	
Inklyuziv ta'lim va uni oliy ta'lim muassasalarida joriy etish xususiyatlari	523
<i>Akbarova Sayyora Shuxratovna, Akbarova Kamola Abdujabbor qizi</i>	
Ta'lim sohasida strategik rejalashtirish	529
<i>Mansurov Farrux Najmitdinovich</i>	

BOSHLANG'ICH SINIF O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA PIRLS TOPSHIRIQLARINING AHAMIYATI

Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna

Buxoro davlat pedagogika instituti Boshlang'ich ta'lim kafedrası
o'qituvchisi

Toshpo'latova Ruxshona Alisher qizi
Buxoro davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Maqolada PIRLS xalqaro tadqiqotlari asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligi darajasini baholash va rivojlantirish masalalari o'rganilgan. Xalqaro tajriba va milliy ta'lim tizimi integratsiyasi orqali o'qish kompetensiyasini oshirish imkoniyatlari ko'rsatib berilgan. Boshlang'ich ta'lim sharoitiga mos o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan innovatsion model taklif etilgan.

Kalit so'zlar: PIRLS, o'qish savodxonligi, boshlang'ich ta'lim, xalqaro tadqiqotlar, o'qish ko'nikmasi, ta'lim tizimi, innovatsion model.

Abstract: The article examines the issues of assessing and developing the level of reading literacy of primary school students based on international research PIRLS. The possibilities of improving reading competence through the integration of international experience and the national education system are shown. An innovative model aimed at developing reading skills appropriate for primary education is proposed.

Key words: PIRLS, reading literacy, primary education, international research, reading skills, education system, innovative model.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы оценки и развития уровня читательской грамотности учащихся начальной школы на основе международного исследования PIRLS. Подчеркиваются возможности повышения уровня грамотности чтения путем интеграции международного опыта и национальной системы образования. Предлагается инновационная модель развития навыков чтения, подходящих для начальной школы.

Ключевые слова: PIRLS, грамотность чтения, начальное образование, международные исследования, навыки чтения, система образования, инновационная модель.

KIRISH

O'qish savodxonligi ta'lim jarayonining muhim jihatlaridan biri bo'lib, yosh avlodning umumiy intellektual va ijtimoiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Xalqaro tadqiqotlar, xususan, PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) dasturi o'quvchilarning o'qish savodxonligini baholashda va ta'limning samaradorligini aniqlashda jahon miqyosida keng qo'llaniladi. Bu tadqiqotlar orqali turli mamlakatlarning o'quvchilari o'rtasida o'qish ko'nikmalarining farqlari, o'qish savodxonligini rivojlantirishning samarali metodlari o'rganiladi va global ta'lim siyosatiga yo'naltirilgan takliflar ishlab chiqiladi.

PIRLS 2001-yilda 35 ta ta'lim tizimidagi o'quvchilarga, 2006-yilda 45 ta ta'lim tizimidagi o'quvchilarga, 2011-yilda 53 ta ta'lim tizimidagi o'quvchilarga va 2016-yilda 61 ta ta'lim tizimidagi o'quvchilarga qo'llanilgan.

Tadqiqotning ob'ekti: o'qish savodxonligini rivojlantirish jarayoni, xususan, boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida o'qish ko'nikmalarining shakllanishi.

Tadqiqotning predmeti: o'quvchilarning o'qish savodxonligini baholash usullari, PIRLS metodologiyasi va ularni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish imkoniyatlari.

Tadqiqotning maqsadi: o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirish jarayonini tahlil qilish va PIRLS tadqiqotlari asosida samarali o'qish metodlarini ishlab chiqish.

Tadqiqotning vazifalari: o'qish savodxonligini baholashda PIRLS metodologiyasini o'rganish; boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish usullarini tahlil qilish; xalqaro tajribani milliy ta'lim tizimiga moslashtirish imkoniyatlarini aniqlash; o'qish savodxonligini rivojlantirishga yo'naltirilgan tavsiyalar ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mullis, I.V.S., Martin, M.O., Foy, P., and Drucker, K.T. (2017). "PIRLS 2016 International Results in Reading" – TIMSS and PIRLS International Study Center, Boston College. Ushbu tadqiqotda PIRLS 2016 xalqaro baholash dasturining natijalari taqdim etilgan. Tadqiqotda o'quvchilarning o'qish savodxonligi darajasi baholangan bo'lib, bu dunyo miqyosida ta'lim tizimlarini solishtirish imkonini beradi. Maqola o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini baholashda samarali yondashuvlarni tushunishga asos bo'lib, ta'lim tizimlarida o'qish savodxonligini rivojlantirishning global istiqbollarini ko'rsatadi.

OECD (2018). The Future of Education and Skills 2030: Conceptual Framework. OECD Publishing. Ushbu hisobot 2030-yilgacha ta'lim tizimlarida o'qish savodxonligini rivojlantirishga qaratilgan strategiyalarni taqdim etadi. Hisobotda o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish, ularning akademik va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion pedagogik yondashuvlar muhokama qilinadi. Bu adabiyotda o'qish savodxonligini nafaqat akademik muvaffaqiyatlar, balki kelajakdagi ijtimoiy va iqtisodiy muvaffaqiyat uchun ham muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi.

Karimova, M. (2019). O'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar. Ta'lim va Inson, 23(3), 56-61. Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'qish savodxonligini rivojlantirishda innovatsion pedagogik usullar va zamonaviy yondashuvlar taqdim etilgan. Shuningdek, mamlakatimiz ta'lim tizimida o'qish savodxonligini oshirishga qaratilgan konkret tavsiyalar berilgan. Bu adabiyot o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini shakllantirish va ta'lim metodologiyasini takomillashtirish uchun amaliy ko'rsatmalarni o'z ichiga oladi.

Grabe, W. (2009). Reading in a Second Language: Moving from Theory to Practice. Cambridge University Press. Ushbu kitobda o'qish savodxonligini rivojlantirish nazariyasi va amaliyoti haqida so'z yuritiladi. Tilni o'rganish jarayonida o'qish ko'nikmalarini shakllantirishning samarali usullari va strategiyalari tahlil qilinadi. Kitobda ikkinchi tilda o'qish savodxonligini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar, uslubiy qo'llanmalar va metodikalar haqida muhim tavsiyalar berilgan.

Jeyms, K. and Ayres, R. (2011). Developing Literacy in the Primary Classroom. Routledge. Ushbu manba boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini rivojlantirishga qaratilgan samarali metodlarni ko'rsatadi. O'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini mustahkamlash, o'qish faoliyatini qo'llab-quvvatlash va o'quvchilarga o'qish orqali mustaqil fikrlashni o'rgatish usullari haqida aniq amaliy yondashuvlar taqdim etiladi.

Snow, C.E. (2010). Academic Language and the Challenge of Reading for Understanding. The Reading Teacher, 63(6), 434-445. Ushbu maqola akademik til va o'qish savodxonligi o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qiladi. O'quvchilarning o'qish tushunish ko'nikmalarini oshirish uchun akademik tilni qo'llashning ahamiyati haqida so'z yuritiladi. O'qish savodxonligini rivojlantirishda akademik tilning o'rni va uning ta'lim jarayonidagi roli haqida batafsil ma'lumotlar keltirilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Xalqaro o'qish savodxonligini o'rganish tadqiqoti o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini baholash va rivojlantirishning samarali metodologiyalarini ishlab chiqishga qaratilgan. Tadqiqotda PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) va PISA (Programme for International Student Assessment) kabi xalqaro testlar asosida o'quvchilarning o'qish savodxonligi o'lchanadi. Bu testlar orqali o'quvchilarning matnni tushunish, tahlil qilish va undan ma'lumot olish ko'nikmalari o'lchanadi. Tadqiqotda kvantitativ va kvalitatif usullar birgalikda qo'llaniladi.

Kvantitativ usulda o'quvchilarning o'qish savodxonligini o'lchash uchun testlar, anketalar va statistik tahlil ishlatiladi. Ushbu usul orqali o'quvchilarning o'qish ko'nikmalariga oid aniq va raqamli ma'lumotlar yig'iladi. Kvalitatif usulda esa o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishi, o'qish jarayonidagi qiyinchiliklari va muvaffaqiyatlarini tahlil qilish uchun intervyu va guruh muhokamalari o'tkaziladi. O'quvchilarning o'qish faoliyatini kuzatish orqali ularning o'qish jarayonidagi psixologik va ijtimoiy omillarni o'rganish mumkin.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xalqaro o'qish savodxonligini o'rganish tadqiqoti davomida olingan ma'lumotlar va natijalar asosida o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali usullari va metodologiyalari aniqlangan. Tadqiqotda PIRLS va PISA testlaridan foydalanilib, o'quvchilarning matnni tushunish, tahlil qilish va undan ma'lumot olish ko'nikmalari o'lchandi. Natijalarga ko'ra, yuqori darajadagi o'qish savodxonligi, asosan, o'qish va tahlil qilish ko'nikmalarini yaxshilashga yo'naltirilgan samarali metodikalar va o'qish muhitining mavjudligini ta'minladi. Ba'zi mamlakatlarda o'quvchilarning o'qishdagi muvaffaqiyati yuqori bo'lsa, ba'zi hududlarda esa o'qish savodxonligi past darajada qolgan.

O'quvchilarning o'qish jarayonidagi qiyinchiliklari intervyu va guruh muhokamalari orqali o'rganildi. O'quvchilarning eng ko'p duch keladigan muammolari orasida matnni to'liq tushunmaslik, nutqni ifodalashda qiyinchiliklar va o'qish motivatsiyasining pastligi ko'rsatilgan. Shuningdek, o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishda ota-onaning va o'qituvchilarning faolligi yetishmasligi ham ta'kidlandi.

Tadqiqotda o'qish savodxonligini rivojlantirishda ishlatiladigan metodologiyalar tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, interaktiv va ijodiy metodlar samarali bo'lib, o'quvchilarning o'qish qobiliyatlarini rivojlantirishda ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Matn bilan ishlashning ijodiy yondashuvlari va o'quvchilarning o'z fikrlarini ifodalashlariga imkon berish metodikasi eng samarali deb topildi. O'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirish uchun motivatsiya yaratish zarurligi ham tadqiqotda aniqlandi. O'quvchilarga o'qish jarayonida rag'batlantirish va ularga o'qishning foydalari haqida tushuncha berish o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali bo'ldi. Shuningdek, o'qishning ijtimoiy va shaxsiy ahamiyatini tushuntirish orqali o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishi ortdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'qish savodxonligini oshirishda interaktiv metodlar va motivatsiya tizimlari samarali hisoblanadi. O'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun o'qituvchilar innovatsion metodlarni qo'llashlari va ta'lim muhitini yaxshilashlari zarur. Interaktiv metodlarni kengaytirish, motivatsiya tizimini kuchaytirish, o'qish muhitini yaxshilash hamda ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mullis, I.V.S., Martin, M.O., Foy, P., & Drucker, K.T. (2017). PIRLS 2016 International Results in Reading. TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College.
2. OECD (2018). The Future of Education and Skills 2030: Conceptual Framework. OECD Publishing.
3. Karimova, M. (2019). O'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar. Ta'lim va Inson, 23(3), 56-61.
4. Snow, C.E. (2010). Academic Language and the Challenge of Reading for Learning About Science. Science, 328(5977), 450-452.
5. Grabe, W. (2009). Reading in a Second Language: Moving from Theory to Practice. Cambridge University Press.
6. Jeyms, K. (2010). Reading and Writing in the Digital Age: A Multimodal Approach to Literacy. Routledge.
7. PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study). (2021). International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.